

DEBRECZEN

A DEBRECZENI ÉS HAJDUMEGYEI FÜGGETLENSÉGI PÁRT HIVATALOS KOZIONYE.

ELŐFIZETESI ÁRAK:

Helyben: félévre 6 kor., negyedévre 3 kor. — fill.
Vidéken: félévre 9 kor., negyedévre 4 kor. 50 fill.

FOSZTERKESZTŐ:

BENEDEK JÁNOS.

POLITIKAI ROVATVEZETŐ:

Dr. BOROSS LAJOS.

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS KIADÓ

SZÉKELY IMRE.

SZE KESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:

Debreczen, Főter 42. szám. Lamprecht palota
első emelet, az udvarban.

A Debreczen szab. kir. város 3-ik — Kossuth—Varga-utca — választókerületéhez tartozó függetlenségi választók dr. Thaly Kálmán ur elnöklete alatt kedden (január 10-én) d. u. 3 órakor az Arany-Bika szálló disztermében fogják a 3-ik kerületre nevezte a képviselőjelöltét megejteni, s ezt követve a jelöltnek programbeszédét meghallgatni.

A teljes számú megjelenésre a függetlenségi érdeklőt szavazókat ez uton is tisztelettel meghívja

az elnökség.

Thaly Kálmán dr. és Bakonyi Samu dr. be zámolója.

A debreczeni függetlenségi és 48-as Kossuth pártnak ünnepnapja volt tegnap. A választási mozgalnak hullámainak kiemelkedő, jelentőségteljes mozzanata volt a Kossuth párt gyűlése, melyen Debreczen I. és II. választókerületének kiváló volt képviselői: dr. Thaly Kálmán és dr. Bakonyi Samu tartották meg beszámoló beszédüket. A tegnapi beszámoló meggyőzhetett mindenkit, hogy úgy Thaly, mint Bakonyi kerületének választói rajongó szeretettel, lelkesedéssel viseltetnek volt követük, jelenlegi képviselőjelöltük személye iránt és a választópolgárok tudatában vannak annak, hogy ez a két érdemes férfi lankadatlanul küzdött és küzdeni fog a nemzet jogaiért, Tisza által lerombolt alkotmány szegés, törvénysértés helyreállításáért.

Mindketten meggyőző és le-dönthetetlen érvekkel bizonyították be Tisza törvénytíprását és hogy gaz, erőszakos eljárása csak ürügy volt arra, hogy annál könnyebben kiszolgáltatthassa a nemzetet, eladhassa annak jogait a bécsi udvarnak, hogy a lex-Dániel révén lehetlenné tegye a küzdelmet az önálló gazdasági berendezésért, — amely Magyarország önállóságának, függetlenségének első és a nemzet anyagi jólétének legfőbb biztosítéka lenne.

Nagyszabásu beszédekben bebizonyították, hogy a gonosz tanácsadók a törvény felháborító félremagyarázásával miként birták esküszegésre a jó öreg királyt.

Mindezekért Tisza és gaz csatlósai felelősek. Őket kell felösségre

vonni és most itt az alkalom, a polgárok ítéletet mondhatnak szavazatuk leadásával.

Addig, míg a parlamentben a nemzet jogainak védelme olyan jeles hazafiakra van bízva, mint dr. Thaly Kálmán és dr. Bakonyi Samu, addig míg a választópolgárok kebelében úgy él a hazafiúi lelkesedés lángja, az alkotmány és törvény iránti tisztelet, mint Debreczen nemes erényekben gazdag választópolgáraiban, addig nyugodtak lehetünk: semmiféle gaz erőszak nem győzedelmeskedhetik az igazságon, nem foszthatja meg a nemzetet jogaitól.

A tegnapi beszámolón egybe-gyűltek ezrei bizonyoságot tettek arról, hogy törhetetlen hívei a 48 as eszméknek, amelynek alapján lehet csak ez a nemzet úgy anyagilag, mint erkölcsileg szabad, független és gazdag.

A tegnapi beszámoló és jelölő gyűlés tanúsága annak is, hogy Debreczennek ez a két kerülete legyőzhetetlen vára az ellenzéknek és Debreczent a jövő országgyűlésen is olyan kimagasló alakok fogják képviselni a parlamentben, mint dr. Thaly Kálmán és dr. Bakonyi Samu!

A beszámoló gyűlés.

A Bika szálloda disztermében aligha volt még egyszerre annyi ember jelen, mint a tegnapi beszámoló alkalmából. A szó legszorosabb értelmében zsúfolásig megtelt a terem, a páholyok, a folyosók és talpalatnyi hely sem maradt üresen.

Kevésbé 10 óra után jelentek meg Thaly Kálmán és Bakonyi Samu, kiket frenetikus tapsal és percekig tartó zúgó éljenzéssel fogadtak.

Márton Imre a debreczeni függetlenségi párt elnöke nyitotta meg az ülést. A debreczeni városi közgyűlésen volt már, aki azt mondta, hogy tűzbe kell dobni a házszabályokat. Azóta az illető több társával együtt segített tűzre rakni a képviselői mandátumokat is. Még pedig törvénytelen módon. Voltak azonban olyan képviselők is a házban, akik másképpen gondolkodtak s hősi védelmezői voltak az alkotmánynak. Serinte ezeknek felesleges beszámolót mondani, mert ismeri mindenki hazafias ténykedésüket és mindannyian tudjuk, hogy amit mint jelöltek, megfogadtak, meg is tartottak. Ilyenek voltak dr. Thaly Kálmán és dr. Bakonyi Samu, (Hosszantartó éljenzés.) akiket csak azért kér fel, hogy beszédjüket elmondják, hogy a további küzdelemhez kitartást, erőt merithessünk az ő fennen lobogó hazafiságukból.

Thaly Kálmán beszéde.

Igen tisztelt választók, tisztelt polgártársaim! Most ezen ízben, ha csak a beszámoló és programbeszéd formáját vesszük eltekintve egyéb alkalmaktól, talán nyolc százszor állok itt Debreczen tőzszyöker magyar, tiszteletreméltó polgársága előtt, hogy akkor legelőször évtizedekkel ezelőtt politikai programmal, politikai jövőm megtartásáért, most azt mondhatom, immár politikai múltamról beszélek. Mert felteszem én azt Debreczen polgárságáért, hogy ha Thaly Kálmán ide áll most és azt mondaná, adj programot, én nem tudom micsoda varázslatba keveredvén és olyan programot kezdenék adni, amely a kormánypártéhoz hasonlít, hát minden ember kinevetné és nem hinné el, hogy komolyan mondom; — igazságuk is volna, — tőlem ki se lehetnének, de ha varázslat következtében, amely játékat üznél velem, olyanba bonyolódna, nem vennék tőlem komolyan és nem is vehetnének.

Egy férfi, aki egész szerényen szólva magamról, évtizedekkel ezelőtt eljött, talán országiszerte akkor is az irodalom terén nem egészen ismeretlen névvel, és programot adott, amely azt mondja: „Ez az én politikai elvem és meggyőződés, és ettől sem jobbra, sem balra nem térhetek és nem is térek el, akkor mondom, lehetek volna olyanok, akikben nem is kételkedhettem, de azon idő óta folyton, mindenkor ezen program mellett maradván, t. i. a 48 as és függetlenségi program mellett, feltehetik rólam, hogy öszült fejfel egyéb programot nem tudnék adni, mint amilyet itten fekete hajjal, szakállal legelőször hangoztattam. A politikai okoskodás következménye t. uraim, egyáltalán a belső meggyőződés alapján nyugodván, másodsor pedig az, hogy a 48-as eszmék sohasem hódítottak annyit, mint a mai súlyos időkben; aki nem lett volna igaz 48-as függetlenségi azeiőt, most meggyőződött, hogy az egész alap a küzdelemre megrendíthetetlen, hogy szilárd alap a magyar a nemzet számára csak egyedül ez, és én hálát adok a magyarok istenének, — hogy engemet felvilágosított erről akkor, amikor politikai pályámat kezdettem, hogy politikai programot változtatnom nem kellett, mert sikerült megtalálnom az igazságot, amelyet sokan nagy bolyongás után találtak meg, de elvégre megtalálták mások is, nagynevű egyéniségek.

Az igen t. pártelnök ur említette, hogy ez a mostani alkalom nem olyan sablon-szerű beszámoló és programbeszéd, miután maga az országgyűlés feloszlatása is nem rendes uton történt. Tökéletes igaz. De másodsor emlékeztetem az igen t. jelenlétet, akiknek nagyrésze, nem kétkem, decz. 4-ikén jelen volt, emlékeztetem azokra az eseményekre, amelyeket egy hónappal ezelőtt volt szerencsénk, részint nekem, részint szónoktársaimnak itten a hirtelen bekövetkezett súlyos, vézes, romboló politikai időkről elmondani. A helyzet analóg, sőt sokkal rosszabbá vált azóta. Rosszabbá vált, hogy a nov. 18-iki törvénytíprás jegyzőkönyvhamisítással, közönséges büntény jelleggel történt államcsíny, mint szétrombolása a törvényes kereteknek, maga után vont a többi. Igen jól mondotta régen, már magyar földben nyugvó hamvadó, egyik büszkesége a magyar nemzetnek, sőt a világszabadságnak (éljenzés), hogy aki a lejtőre lép, nem állhat meg, kény-

ne a bécsi kamarillának, hanem a magyar törvényhozásnak legyen alávetve. Ez a mi programunk. Elfogadtam és közzöttem a magyar vezérlet, vezénylet mellett, ámbar ez sokkal kevesebb, mint a mi programunk, amely a magyar nemzeti zászlók alatt, magyar vezényszó mellett, valósulhat csak meg. Ez oly sarkalatos program, mely nélkül el nem lehetünk. (Éljenzés)

Ugyanilyen az önálló vámterület, ellenében a mostani közös vámterülettel, amely nélkül boldogulni nem tudunk, iparunk fel nem virágozhatik, mert az osztrák ényomja, sőt gazdasági téren sem mehetünk a monarchia határain túl. — Az önálló vámterület kezd megföldíteni az embereket, — köztük azokat is, kik eddig a közös mellett voltak. Csak tegnapelőtt történt a főváros egyik kerületében, — jelen voltam, — hogy a földművelésügyi miniszter Daranyi Ignác úgy nyilatkozott, hogy a közös vámterület mellett volt, de bevallja, hogy 1907-re más megoldást nem lát, mint a magyar önálló vámterület létesítését.

Mikor t. uraim! ilyen diadalaink vannak, mint ez volt, annak a világhírű szónoknak pártunkba vonulása és egybeolvadása velünk, csak hi kell tartanunk, mert más ut Magyarországot boldogulására nem lehet, mint a personal-unio.

Emelett boldogul a magyar nemzet, sőt az uralkodó ház is, mindkettőnek érdeke egy volna. Mikor Csehország cseh, lengyel csak lengyel akar lenni; a délolaszok véresen küzdenek a németekkel Innsbruck utcáin, a dinasztának is érdeke, hogy az egységes magyar nemzetet tekintse trónusa legbiztosabb támaszának, mint ahogy az uralkodónak rá fog térni, az idők rá fogják majd téríteni. Tehát mindezek a viszonyok a rendkívüli állapotokban igenis csak megerősítenek engemet 48-as álláspontomban.

A 48-as álláspont azonban zseniális kérdéseket is érint. Kossuth Lajos volt az (Hat az általános szavazati jogról mikor beszél?) (Vagyok én olyan ember, hogy engemet meg lehet hallgatni! Hallgassanak spionok, bérenczek vagy fanatikusok, akik felbélve zavarni akarják azok gyűlését, akik az emberiség jogainak kiterjesztését kívánják!)

Kossuth Lajos volt az, aki a magyar nép jogait kiterjesztette. — En nem volnék igaz 48-as, ha a nép jogait nem akarnám még tovább kiterjeszteni, — a mi pártunk programjába évekkel ezelőtt is fel volt véve, mert akartuk és akarjuk is a jogokat kiterjeszteni és pedig a legszélsőbb rétegekig bizonyos feltételek mellett, az abszolút általános szavazati jogot.

Azonban természetes, hogy én a hazát szeretem, annak éltém; a hazától kapja a jogokat mindenki, tehát kötelességei is vannak mindenkinek a haza iránt. Aki a haza iránti kötelességét nem teljesíti, nem érdemes arra, hogy jogokat kapjon. (Éljen!)

En hazámat, nemzetemet, édes szeretett magyar nyelvemet meg nem tagadom soha, (éljenzés) és mindazoknak, akik így gondolkoznak, hajlandó vagyok megóvni az emberi jogokat a legszélesebb határig. Debreczen polgársága kell hogy így gondolkozzék, mert ez az alföld szíve, ez a nép hazáját, magyar nyelvét vére hullásával fogja megvédelmezni; mert bujjunk a föld alá, ha Debreczen sem teszi. Tudom, hogy konkoly mindenütt akad, de Debreczenben nem akadhat; bérencz akadhat, de azért nem felelős Debreczen város polgársága, melynek jelleme tiszta, mint az arany. En ismerem Debreczen város polgárságát, ezt annál inkább mondhatom, mert szeretetök fokozásul egyhangulag a maguk polgárai sorába emeltek.

Röviden összegezve az elmondottakat, mondhatom, hogy a magyar nemzet jogai tudatára ébredt és a nehéz időben ki fogja küzdeni jogait és helyre állítja az elkövetett rombolásokat, — restitutio in integrum — magyarul: a jog teljes egészének teljes visszaállítását. A nov. 18-iki események és a törvénytelen házfelosztás után ezt kell

követelni: a magyar alkotmány visszaállítását, a jogfolytonosságot és a megtorlást azokon, akik elkövették. Ezért kell t. uraim! minden erőnket összeszedni nekünk, akik együtt gondolkozunk; és én azt hiszem, hogy Debreczen város polgáraival együtt gondolkozom.

Tehát ha méltóztatnak abban megnyugodni, amit a nagy választmány határozott és az önök öreg szolgáját továbbra is megbízzák, teljez áldozatkészséggel, számítva minden eshetőségre felajánlom önöknek, az önök iránt érzett tiszta, szívbéli háladatosságból hazafiú kötelességemet. Parancsoljanak velem, rendelkezzenek velem.

Thaly Kálmán beszéde elhangzása után lelkesen ünnepezték, éljeneztek és tapsolták.

Azután a második kerület kiváló, nagy képességű jelöltje: Bakonyi Samu mondta el alábbi nagyszabású programbeszédjét.

Bakonyi Samu beszéde.

Tisztelt polgártársaim! Mély megilletődéssel állok itt önök előtt ebben a rám, mindnyájunkra nézve igazán ünnepélyes pillanatban. Mikor ezelőtt 3 esztendővel az önök kezéből megkaptam azt a megtiszteltetést, amelynél nagyobb, munkás polgárát ennek a hazának nem érheti; akkor szerény programbeszédemben rámutattam arra, hogy az előttünk álló jövő méhe mily válságokat rejt magában.

Az események rohamos fejlődése sokkal hamarabb adott igazságot ennek a sejtelemnek, mint hittük volna. Az eseményeknek ez a rohamos fejlődése ide állított engemet ma önök elé, akik előtt, mint mondom, mély megilletődéssel hajlok meg, hiszen a miniszterelnök (Abczug!), kinek a művét látjuk a maga romboló hatásában országszerte, ő maga mondá: „Oda állítom az ellenzéket bírái elé, pelengérré állítom!” Hát t. polgártársaim, itt vagyok bírám előtt, ítéljenek felettem. (Lelkes éljenzés és taps.) El kell mondanom, amennyire az idő rövideges az önök szíves türelme megengedi, hogyan sáfarkodtam a nekem adott bizodalommal.

Teljesen nem tudok a működésemmel beszámolni, mert hiszen nem maradhattam tisztelt polgártársaim mindaddig az önök képviselője, amennyi időre önök bizalmukkal megisztelteli szívesek voltak; **törvény ellenére, koronázási hitlevél ellenére, a királyi eskü ellenére** bekövetkezett az, amit bekövetkezhetetlennek tartott a magyar közvéleménynek tulnyomó része.

Miniszterelnöki sugrókatorkodás.

A hatalom fosztott meg tehát attól, hogy módunk legyen a ránt ruházott bizalomnak a teljes idő tartamon át megfelelni. Sugrókatori fondoriatokkal, magyarázatokkal vállalkozott az erőszaknak miniszterelnöke arra, hogy a törvény szentségét is kiforgassa sarkaiából, törvényeink egyedül lehetséges értelmét, amely mint a 48-adi nagy vívmányok: k, nemzetátalakító nagy fordulatoknak, küzdelmek eredményének legbecsesebb biztosítéka, megőriztetett 1867-ben is, mikor pedig jöltudjuk azt, hogy a 48-bankivított nemzetfenntartó jogokból az: akkori megalkuvás sokat elengedett. De a magyar alkotmány az a biztosítéka, hogy a király az országgyűlést fel nem oszlathatja, míg az előző évről szóló zárszámadásokat és a következő évre beterjesztett költségvetést le nem tárgyalja és a felett határozatot nem hoz, vagy pedig ha fel is oszlatja az országgyűlést a király, olyan időben legyen köteles összehívni, hogy erről a két legfontosabb tárgyról az alkotmányos életnek az országgyűlés intézkedhessék.

Ez a biztosítéka a magyar alkotmány-nak maradt sértetlenül a 67-iki 10. törvényekben is. Mondom, mindenféle furfangos és igazán egy nagy tehetségű államférfi részéről érthetetlen fondorlatos magyarázatokkal akarják arra érteni vállalkozó emberek, akiknek minden jó, ami a kormány részéről jön, akik előtt úgy lát-zik, a hosszú politikai mult is a maga megmetszerzett becsületével közömbössé válik akkor, hogyha a következte a megmaradás a tisztesség útján, kikell mondanom, bar kemény szó, a hatalomnak kegyét kockáztathatják. Ilyenek állanak elő olyan magyarázattal, amit a józan, becsületes magyar elme soha sehol, de legkevésbé itt, a mindig egyenes uton járó Debreczen polgárságának alurje előtt.

Király és törvény.

A törvény betűszerint úgy szól, hogy olyan időben nem szabad az országgyűlést felosztatni a királynak, amelyben már arra nincsen lehetőség, hogy a következő évi költségvetést megállapíthassa.

Tehát 1904. év végéig csakugyan nem volt joga felosztatni az országgyűlést a királynak, mert 1904. december végéig nem lett volna arra idő, hogy úgy jöhessen össze az új országgyűlés, hogy megállapíthassa a következő 1905. évre szóló költségvetést. De amint 1904. deczemb. 31-ike elmúlt a már ugyis lehetetlenné vált 1904. nézve, bekövetkezett 1905. év, ugyan eieig idő volt arra, hogy az 1906-iki költségvetést megállapíthassa az országgyűlés és így ha 1905. januárban az új választások meglesznek, a törvény betűszerinti értelme meg van oltalmazva és a király, aki az országgyűlést felosztatja, meg nem szegi esküjét, a magyar alkotmány az a biztosítéka meg van épségben. T. polgártársaim! igaz, hogy arra, hogy valaha az emberi elme így eltévelyedjen, nem gondolt a magyar törvényhozás sem 48-ban, sem 1867-ben. De hiszen nem kell értelmes magyar emberek előtt magyaráznom ennek az álláspontnak a képtelenségét. Hiszen ilyen felfogások mellett, ha nem tetszik az uralkodónak és családjának és az annak szolgálatára kész kormányhatalomnak, akkor nem tárgyalhatja az együtt levő országgyűlés által a költségvetést, hanem mindenféle izgató kérdéseket dobván a törvényhozás működésébe akadályul, bekövetkezik, ismételtén, az a helyzet, amely most bekövetkezett, hogy megint majd 1905-ben felosztatják az országgyűlést anélkül, hogy a 1906-iki költségvetést tárgyalatták volna, 1906. januárban törvényesen oszlatja fel a régit és hívhatja össze az új országgyűlést, azon magyarázat szerint, hogy lesz idő az 1907. költségvetés megállapítására és így megy ez majd anélkül, hogy a legfontosabb jogok, a költségvetési és ellenőrzési jog gyakorolható legyen a nemzetnek törvényhozása által.

De hiszen, t. polgártársaim, hogy mennyire nem állja ki a bírálatot ez a felfogás, mutatja az, hogy a törvényben benne van az előző évi zárszámadások tárgyalásának tötelezettségé is és azt már nagyon jól érzi még Tisza István is, hogy ebből a kétségbevonhatatlan parancsaló rendelkezésből nem lehet semmiféle kibuvót találni, mert ezt a részét csendes hallgatással mellőzi a törvénynek, én legalább nem emlékszem semmiféle magyarázatra olyanra, amely ezt csak érintette volna is.

A bevallott abszolutizmus.

Hiszen az alkotmányos ellenőrzésre ép ott nyílik mód, épen annak a megvizsgálásakor, hogy vajjon a törvény által megállapított keretben használtattak-e fel a kormány sáfarkodása alatt a bevételek? Ha ennek a lehetőségétől fosztja meg a király a nemzetet, akkor ez nem egyéb, mint a

bevallott absolutizmus; mert hiszen, nem képzelhető el, hogy Magyarországon akadjon polgár, aki ezt az igazságot, amit én a törvényből tartam önök elé, — kétségbe merné vonni? De a törvény helyes értelmezéséhez a multban szó sem fért. Méltóztatásának visszaemlékezni, 1899-ben, amikor szintén súlyos támadásoknak volt kitéve az akkori Bánffy kormány, akkor is ez a helyzet állott elő és Bánffy Dezső báró a képviselőháznak legutóbbi ülésén, — anélkül, hogy bátorsága lett volna bárkinek megozafolai, — nyíltan feltárta a helyzetet, hogy nekik is tanácsolták, hogy oszlassa fel a házat; de ő inkább választotta azt, amit neki Andrássy Gyula ajánlott, inkább lemondott állásáról. Ma pedig azt hiszem, Bánffy is elég hűséggel szolgálta az uralkodóházat. De ott van Széll K., az utóda. Ő akkor, amikor az Önök bizalmából én már ott lehettem a képviselőházban, kijelentette, hogy ő még az elnapolásra sem ad tanácsot. Mert az alkotmányosság, különösen a magyar közjogi fejlődés teteljei törvényünk betűszerinti értelme és szelleme megköveteli, hogy ex-lex állapotban az országgyűlés együtt tartassék, hogy fokozatos mértékben teljesíthessék az ellenőrzést.

De nem tette ezt az a miniszterelnök sem, aki pedig szintén nem riadt vissza ettől a borzalmas módszertől, a téli választásoktól gr. Szapáry Gyula is 1892-ben, mielőtt elszánta volna magát arra, hogy az országgyűlést feloszlatja, előbb rendbe hozta az ország állapotát, megszavaztatta magának az indennitást. Hát azt mondják, igen helyesen, hogy a király felséges személyét a párt harcok küzdelmeibe bevonni nem szabad; mert az 1848-iki törvények rendelik, hogy a király személye szent és sérthetetlen. Mielőttünk pedig ezek a 48-iki törvények szentek. Nem is kell nekünk ilyen utra tévedni. Van nekünk tanító mesterünk, mely megállapítja a 48-iki törvényeknek a felelősség kérdésében a királyra való vonatkozását is. Ott van Magyarország történelme 1526 óta; amely idő alatt, — Szapolyai Jánost kivéve, nemzeti királyunk nem volt közel 400 esztendőre terjedő időn át; II. József kivételével, aki magát mag nem koronáztatta és II. Leopoldon kívül, aki mindössze 2 évig uralkodott, ennek a nemzetnek mindig a legveszesebb harcokat az uralkodóháztól jövő támadásokkal szemben kellett megküzdeni; ennek a nemzetnek mindig az uralkodóházzal szemben kellett magát védelmeznie.

A megingott hit és bizodalom.

T. polgártársaim! Én azt hiszem, hogy önök a törvényhozás termébe férfiakat küldöttek és a magyar férfiak legelső és legszentebb kötelessége hazájának vérszattarta történelméből a tanúságokat levonni és követni mert csak akkor küzdhetünk a siker reményével a jövőért, ha a mult tanúságait el nem feledjük. De nem is szabad ezekről megfeledkeznünk, mert akkor megfedekezünk arról, hogy ennek a nemzetnek jövőjét kiszolgáltatni semmiféle eshetőségnek nem szabad és ha bármiféle törvénybe be van iktatva király feukelt személyének sérthetlensége, ez nem terjedhet odáig, hogy a történelem igazaira rámutatva annál fokozottabb mértékben ne igyekezzünk felelősségre vonni az igazi bűnösöket. Én megilletődéssel bocsátom működésemet az önök ítélete elé s azzal a reménységgel teszem azt, hogy önök ítéletet mondanak nemcsak a mi működésünk felett, de elítélik kérelhetetlenül azokat, kik a dolgokat idáig engedték jutni, akik megengedték azt, hogy a magyar nemzet hívő lelkében meginogjon egy pillanatra is a királyi eskü szentségébe vetett hit és bizodalom. (Éljenzés).

A válság igazi okai.

De t. polgártársaim, méltán kérdezhetsz minden gondolkodó ember, hogy miért kellett mindezt tenni, mi szükség volt ezen válsárok felidézésére? Azt mondja a kormány, hogy azért kellett egész idáig elmenni, mert ezt az alkotmány igazi védelme követelte; az alkotmány szellemében az országgyűlésnek szakadatlan munkásságban kell dolgozni a nemzet javára, az ellenzék pedig akadályozta a törvényhozás munkaképességét Nézzünk már egyszer szemébe ennek a hazug rágalomnak, miképpen fejlődött a dolog. Az 1901. év őszére összehívott országgyűlésen, tudjuk, hogy 1901. november 1-től fogva teljes 1 évig lassan folydogáltak a parlamenti munkásság vizei; zavartalanul foglalkozott a törvényhozás a maga feladataival. Igaz, — el kell ismernem — hogy ennek az első ülésnek jó részét igénybe vette a felirati vita és költségvetési tárgyalás. Így van ez mindig, mert a költségvetési vita szolgál a nemzet különböző rétegeiben megnyilvánuló közszükségletek megbeszélésére.

De ha megméltóztatnak nézni azt, hogy ezen szónokok között nagyobb számmal kik voltak? méltóztatnak arról meggyőződni, hogy az ellenzék semmiféle vádat tekintetben magára nem vehet; mert a kormánypárti új képviselők nem kisebb számban vettek részt a költségvetési vitában, amint azt az ellenzék tette. De hát t. polgártársaim! már abból a fordulatból, amely az 1902. év végén beállott, megítélhetik, hogy miért látta a hatalom szükségesnek ennek a maiválságnak felidézését. 1902. okt. havában, a II. ülésnek megnyitása után benyújtották az 1903. évre szóló ujonczjavaslatot, amely az ujonczlétszám megállapítására vonatkozólag az eddigi béke létszámának felemelését tartalmazta, még pedig oly alakban, melyet az ellenzék a legigazságtalabban tartott, mert első formájában a póttartalékosok közül akarta a kormány a szükségesnek mondott létszámemelését fedezni. Én abban a helyzetben voltam akkor, hogy mint egészen új képviselő, nagynevű képviselőtársam Thaly Kálmán kitüntető ajánlatára, pártom a véderő-bizottságba is beküldött. Kötelességemnek tartottam a kérdést teljes odaadással tanulmányozni. És már a véderőbizottságban sikerült oda vinni a dolgot, hogy ebben a legelső formában a véderőjavaslat visszavonatot. Csakhamar beterjesztett azonban a második amely egyenesen a rendes ujoncz létszámának felemelését javasolta.

Az ellenzék természetesen nem a forma miatt támadta a javaslatot, hanem a lényeg miatt azért, mert úgy találta, hogy a magyar nemzet, amelytől a hatalom a legvitálisabb feltételeit a megélhetésnek, a teherviselési képességnek állandóan elvonja, de annak fejében sem a nemzeti jogokban, sem a gazdasági érdekek istápolásában semmit vissza nem szolgáltat az agyonsanyargatott magyar nép a militarizmus érdekeinek többe nem áldozhat, mert már az eddigi áldozatokat is elviselhetetlennek kell tekintenünk: ezért ennek ellenállottunk és amint azt önök bölcsen tudták, sikeresen. Mert ebből a létszám emelésből semmi sem lett. Megmozdult az alvó közszellem; talpra állott az egész nemzet és az irányban formált tulköveteléseivel a hatalomnak szembe állította a nemzet a maga jogainak a követelését. Az ellenzék nem maradt egyedül. Bekövetkezett az is, hogy megmozdult maga a kormányzó nagy párt is, annak a

lelkiismerete is felébredt nemcsak mindenütt az országban. Dícséretére legyen mondva, első sorban az akkori debreczeni szabadelvű párt a nemzeti követeléseknek jórészt magaaává tette.

E közben történt t. polgártársaim, hogy az ugynevezett obstrukció, — mely nem volt más, mint a nemzeti jogokért folytatott kitartó küzdelem, az 1903. évi indennitás lejártával Széll Kálmán bukását okozta, ki beadta lemondását.

Vad azért azonban az ellenzék és különösen a függetlenségi és 48-as pártot nem érheti, mert történelmi igazság az, hogy 1903. április havában a függetlenségi és 48-as párt kidolgozott határozati javaslatot nyújtott be elnöke Kossuth Ferenc által, amelyben a kormányt felhívtuk arra, hogy hagyja abba a létszámemelésről szóló törvényjavaslat tárgyalását és fordítsa a törvényhozás idejét az államháztartás ügyeinek rendezésére és a költségvetés tárgyalására. Azonban siket fülekre talált ezen kiváncalmunk, melynek jogosságát senki kétségbe nem vonhatja. Hiába hazudják el a kormány bérenczei, a függetlenségi párt a maga alkotmányos érzetétől vezetve, megakarta adni a módot arra nézve, hogy a törvényen kívüli állapot kikerültessek. (Éljenzés.)

Kormányok változnak.

Széll után jött Khuen Héderváry Károly kormánya. E őbb azonban történt egy igen nevezetes dolog. Az akkori képviselőházban a delegációban a katonai követelések legkorlátlanabb mértékének is feltételül hódolójaként mutatkozott be mindig gr. Tisza István (abezu.); ott vannak ennek bizonyosságul az 1889-iki véderő vitában a delegációban és ezen az országgyűlésen elmondott beszédei, ki előre kiszemelt embere voltja hatalomnak; ez vállalkozott arra, hogy keresztül viszi a bécsi követeléseket.

Azonban, csodák csodája, vállalkozása akkor esufos kudarcot szenvedett, mert nem kapott miniszterársakat maga mellé; — a kormánypártnak egy igen jelentékeny töredéke, mely 80 tagot számlált, nap nap után tartotta értekezleteit és egyenesen osata sorba állva megakadályozták Tiszának első kormányalakítási kísérletét.

E esufos vereség után jött Khuen Héderváry kormánya. Az ő rövid megismételt kormányzását méltóztatnak ismerni, azt a szármalmas vergődést és csufságokat, melyek közül ha csak egyet említek is, abból megismerhetik azt az egész rendszert, melynek kormány elvei vezették eme férfiut. Méltóztatnak emlékezni azon vakmerő kísérletre, amelyet hozzá közel álló emberek — amint az adatok mutatják — az ő tudtával a törvényhozók lelkiismereti tisztasága ellen elkövettek: ez volt a vesztegetési merénylet. Ez is azt mutatja, mennyire igazam volt, midőn a történelem tanúságaira hivatkoztam. Nem szabad ezt szem elől tévesztetni; mert ama 400 esztendő fegyverei közt ott volt az alkotmánytíprás mellett a silány vesztegetés is igen gyakran. Most azonban embereikre találtak. Ez a kísérlete is kudarcot vallott.

Történt azután, t. polgártársaim, hogy látva a hatalom, hogy nem boldogul, sőt már a nagy szabadelvű párt kebelében is megindult a mozgalom a nemzeti jogoknak érdekében; történt hogy mint annyiszor már megeseett a történelem tanúságai szerint, az osztrák császár megint a kardjára ütött és kiadta a chlopi hadi parancsot, azt az elkeseredést, amit ennek a megjelenés szült, nem kell önök előtt vázolnom, ott él az mindnyájunk lelkében eleven hatásában. És Khuen Héderváry másodszor is miniszteriumot alakított. Azonban csodálatos fordulat, a szabadelvű párt, a mire még eddig eset nem volt, az országgyűlésen a képviselőház ülésén leszavazta Kéderváry Károlyt. Ő akkor otthagya a kormányt, lemondott, jött utána most már Tisza István és ami a legnagyobb csoda, ilyen előzmények után, első esufos kudarc után, a

vasztelési kísérlet után és a cloy parancs után, ami júliusban nem sikerült, megalakíthatta kormányát. Ez alatt azonban t. polgártársaim egy hamis törvény magyarázattal a kormány, hogy a katonai béke létét fenntartsa, a már kiszolgált katonákat visszatartotta a szolgálatban, egészen az 1903. év végéig sőt azontúl is, mikor pedig ez a rendelkezése nem bizonyult elegendőnek, behívta a póttartalékos családapákat és ezzel a nemzetnek munkás rétegeire elviselhetetlen csapást mért.

Es ekkor következett be a szabad-élvű pártnak az a másik, megérthetetlen nagy Pál fordulása, hogy míg előbb a közvéleménynek a nyomása alatt erősen támogatni látszott az ellenzéknek nemzeti követelésekre irányuló küzdelmét, egyszerűen, az ugynevezett kigondoló bizottság, — az emlékeztető 9 es bizottság Tisza I-nak a hatása alatt elejtette azt az alapot, amelyre helyesen lépett rá. Reménytelennek bizonyult tehát az ellenzék minden törekvése, hogy ebben a parlamentben, a többség támogatásával is legalább egy részét a nemzeti követeléseknek megvalósíthassa. T. polgártársaim! Osztrátnak kell önök előtt lennem, így el kell mondanom, — hogy voltak az ellenzéki és a függetlenségi párt keblében olyanok, akik a küzdelem tovább folytatását tartották szükségesnek. De azok is mind fölé helyezték a függetlenségi párt egységének a teljes megóvását. És hála istennek, a függetlenségi pártnak a bomlása, amelyre számított a hatalom, amelyet minden rágalommal és ármánnyal el akartak érni ellenségeink, nem következett be.

Csak a független Magyarországnak van jövője.

Mert volt mindégik félben erő, elég történelmi belátás arra, hogy a függetlenségi pártot egészen és erősen tartjuk meg, mert tudtuk, hogy ebben a függetlenségi párt viszálkodásában maga a függetlenségi eszme szenvedett volna csorbát. Már pedig Magyarország jövője egyedül függetlenségi eszme alapján lesz biztosítható. Mikor látta az ellenzék és a függetlenségi párt, hogy abban a küzdelemben katonai téren eredményt elérni nem lehet, látta és felismerte, hogy ennek az egész katonai kérdésnek a felvetése azzal a számítással történt, hogy a gazdasági kérdésektől vonja el és terelje el a nemzet figyelmét, arra a gondolatra jutott, hogy a közsabadságok más olyan terén kell recompenzációt találni, amely téren talán nem fog találkozni azzal a merő ellenállással, amelyet katonai és gazdasági téren kellett tapasztalnia a bécsi hatalom részéről. Így történt, hogy 1903. évi december havában a függetlenségi párt az akkor rendkívüli eszközökkel folytatott harcot abban hagyta, — azonban azzal a világos, féremagyarázhatatlan és ünnepélyes nyilatkozattal megpecsételt feltétlen kötelező kikötés mellett, hogy Tisza István gróf (Abeczug) azonnal kezdje meg a választási törvénynek a reformját még pedig a választó jogok tetemes kiterjesztésének alapján. (Éljenzés.)

Aki őszintén, tisztán akar látni becsületes magyar ember. — a függetlenségi pártnak ezt a határozott állásfoglalását le nem tagadhatja, el nem hazudhatja. Fel kell ebben ismeri minden elfogulatlan embernek, hogy függetlenségi és 48 as párt, amely öröklött nagy programjánál fogva a legelső helyre mindig a nemzet jogainak a kiterjesztését állította, ezt a válságos helyzetet első sorban arra használta, hogy a választási reformok keresztülvitelére kötelező ígéretet vegyen a kormánytól. Ezt a kötelező ígéretet gr. Tisza Isten meg is tette. Tett is bizonyos intézkedéseket, amelyek arra látszottak mutatni, hogy ígéretét komolyan veszi. Összehívott egy ankétet, amelyen bizonyos alapelveket megvitatás alá bocsátott és azután elrendelte a statisztikai adatok gyűjtését. Ez folyt, minő állapotba jutott, nem tudom, mert erről felvi-

lágositást nem nyertünk, de azt tudom, hogy 1903. decz. havában gr. Tisza István amikor az ellenzék és a függ. 48 as pártnak feltételeit ünnepélyesen magáévá tette, kijelentette a nemzet színe előtt azt is, hogy olyan időben fogja megalkotni az új választástörvényt, hogy a következő országgyűlés 1906 őszén már az új választási törvény alapján legyen megalakítható.

Igaz hogy ennek a rendszernek a methódusához tartozik az is, mivel megint hagyott magának egy kibuvó ajtót, amikor azt mondta, hogy: ha csak rendkívüli helyzet nem teszi kikerülhetlenné az országgyűlés időelőtti feloszlását. T. polgártársaim! Nem volt rendkívüli helyzet, hogyan lehessen tehát ünnepélyesen adott szó szentsége elől kibujni annak, akit hatalmi ezélok vezetnek, aki a királyi eskü szentségét sem respektálja? Meg kellett teremteni a rendkívüli helyzetet. Nem a választási törvény reformját terjesztette ennél fogva elébünk gróf Tisza István, hanem a házszabályrevíziónak a tervét. Elébünk terjesztette 1904. márcz. havában első ízben. Akkor már elalvóban volt az obstrukció, ezt az alkalmat használta fel arra, Tisza István, hogy megtegye az első vakmerő kísérletet.

A ház munkája.

Hála Thaly Kálmánnak: ez a kísérlet akkor dugába dőlt. Mert hiszen, mikor Tisza azt mondta, hogy neki azért kell a házszabály revízió az a rendkívüli módja, amelyet akkor a ház elé terjesztett, hogy keresztül vihesse az ujonctörvényt és az indemnitit, amikor az ellenzék ezzel szemben maga jelentette ki, hogy az 1903-iki ujonctörvényt, sőt az 1904. évi költségvetést és ujonctörvényt sem akadályozza, természetesen elvesztett az ürügyet annak a házszabályrevízió az erőszakolására. Kénytelen volt javaslatát visszavonni és a parlamenti béke egy csapással helyre állott. Önök bizonyára figyelemmel olvasták az országgyűlést berekesztő trónbeszédet. Méltóztassanak visszaemlékezni, az maga constatálja, hogy az 1904-ik év tavaszától a parlament zavartalan működése helyre állott. — Azt lehet mondani, hogy nagyon is helyre állott, mert a kimerültségnek ebben a stádiumában, melyben a felzaklatott idegek és a lázas türelmetlenség, pihenés utáni vágy, a kedélyeket lenyűgötte; abban az állapotában a lelkeknek mily szembeszökő gyorsasággal pergette le a kormány és a többség az egymásra következő törvényjavaslatokat. El is dicsekszika trónbeszéd ezekkel az alkotásokkal.

Nem akarom velők a önök figyelmét terhelni, — egyet azonban meg kell említenem, mert hiszen — a kormány a nemzethez intézett nyilatkozataiban ezzel dicsekszik el legjobban: ez a katonai alapítványokról szóló törvény, amelynek a megszavazásával a közös hadsereg magyar csapatában a magyar tisztikarnak hiányát igyekezett pótolni a törvényhozás. Hát elismerem, hogy e hiányt idővel pótolni fogja; de ezt ne méltóztassék túl értékelni, mert a közös hadsereg számára neveljük ezeken az alapítványokon a tiszteket. Ezeknek a tiszt helyeknek költségeit a magyar nemzet eddig a quóta arányában tartozott viselni, ezáltal a magyar et fogják terhelni; nem egészen a magyar hadseregben szolgálnak ezek, mert az önálló magyar hadseregnek ellensége a kormány, a többség és az uralkodó ház.

Másik munkája a törvényhozásnak a munkaképesség ezen idejében volt az 1904. évi költségvetés és volt azután az olasz kereskedelmi szerződés. Röviden érintve vissza kell térni arra, amit mondtam, mikor utaltam az osztrák hatalomnak és a kamarilának arra törekvésére, hogy a gazdasági

önállóságra irányuló küzdelmébe a nemzetet meg fosztja erőitől; erejét fölemészti a katonai kérdések felvetésével. Szüksége volt erre a bécsi hatalomnak azért, mert az 1899. XXX. t. cz.-ben az önálló vámterület ténye megvalósítására megszabott feltételek bekövetkezése fenyegette az osztrák érdekeket. Az 1899. évi XXX. t. cz. megtiltja azt hogy a kormány a külföldi államokkal a kereskedelmi szerződésekre vonatkozólag csak alkudozásokba is bocsátkozzék addig, míg az új vámtarifa el nem készül.

Es az új vámtarifa el nem készült nem készült el azért, mert az osztrák agráriusok akadályozták meg az osztrák gazdasági bizottságban. De t. polgártársaim, a Tisza kormányának mindegy volt, az önálló vámterületnek ezt az utolsó biztosítékát is kész volt lábbal tiporni. A tarifát nem tárgyalta, s ahelyett hogy 1899. évi 30 tv.-cikk világos rendelkezése szerint rá térne az egyedül törvényes utra, hogy megalkossa a magyar önálló vámtarifát, előkészítse az önálló vámterületre való tényleges áttérést, tárgyalásokba bocsátkozott Olaszországgal, megkötötte az olasz szerződést. Ez is törvénytelen dolog volt, de kétségtelen, hogy az olasz vámszerződésnek van mégis egy előnye a magyar gazdasági életre, nevezetesen a szőlő művelőkre és ez az olasz borvám kedvezmények megszüntetése. Emlékezzék vissza a magyar nemzet, hogy kinek köszönheti ezt az egyetlen vívmányt. A függ. és 48-as pártnak, amely csatasorba állott ennek az igaztalan és a magyargazdasági életre káros állapotnak megszüntetése érdekében. Sikerült ez az olasz borvám szerződésben ámbátor sajnos! a kormány eljárása folytán csak törvénytelen eszközökkel. Sürgős és szükséges lett volna a német birodalomnál való tárgyalás is, be is nyújtotta az erre vonatkozó törvényjavaslatot a kormány, de visszavonta, mert annál előbb való volt az ő rögeszméje, a házszabályrevíziónak keresztülvittele. Volt még egy másik, a népkolai törvényjavaslat, amely minket ugyan nem elégitett ki, mert nem teljes mértékben juttatta érvényre a magyar nemzeti állam megerősítésére, kiépítésére szolgáló vágyainkat, de kétségtelen, hogy tartalmaz olyan intézkedéseket is, amelyek bizonyos mértékben megközelítik a mi ideálunkat.

Mire kell az erőszak?

Ezt a törvényjavaslatot is kész volt elejteti és visszavonta a Tisza kormány csak azért, hogy fixa ideájának érvényesítését, a házszabályrevízióra irányuló tervét mielőbb keresztülvigye. — T. polgártársaim! Ez a sors érte a polgári perrendtartásról szóló tárgyalása már teljesen kész törvényjavaslatot is.

Azt kell az embernek kérdezni, hogy miért kell mindenáron, minden eszközzel, a törvény eltiprásával, a nemzet nyugalmanak felzavarásával, a ház békéjének, munkaképességének feldúlásával a házszabály revíziót így forszírozni. Ennek okvetlenül titkos, erős célzatának kell lenni; ha visszatérünk arra, hogy mielőbb indult ki a ma dúló válság, a célzatot is megtaláljuk. Kettős oka van ennek: Bécs tapasztalta, hogy ezek mellett a házszabályok mellett a magyar nemzetől a katonai létszám emelés el nem ejtett, csak felfüggesztett tervének megvalósítását soha nem várhatja, már pedig ez a létszám emelés most sokkal nagyobb áldozatokkal fenyegeti a nemzetet, mint 1902-ben. Okulva ugyanis a német birodalom példáján, a katonai körök nem riadnak vissza a katonai szolgálati idő leszállításától; be is jelentette a Tisza-kormány a nagy vívmányt, — tagadhatatlan, hogy nagy megkönnyebítés a nemzet munkás rétegének, hogy rövidebb ideig kénytelen katonai terheket viselni abban a közös hadseregben, amely megfosztja édes anyanyelvétől; nem látják a hősi példákra buzdító nemzeti zászlót lo-

bogni, hanem ott látja a sárga-fekete lobogót, amelyhez a magyar nemzet megaláztatásának annyi emléke fűződik. Tagadhatatlan, mikor azt látjuk, hogy ezen az áron az 1902-ben tervezett létszámemelésnél sokkal nagyobb akarnak biztosítani, akkor azt kell mondanunk, hogy ezen vívmány nem egyéb, mint a nemzet elámitása, bolondítása. Nemcsak a veradó, hanem a pénzdó borzasztó felemelésével jár együtt, hiszen ott van még a 450 millós tervezett költsön; ez is a hatalom által elénk tűzött feladatok közé tartozott.

De itt van a kiegyezés kérdése; az osztrák állapotok olyanok, hogy az ottani törvényhozástól nem remélheti a hatalom, hogy rendes eszközökkel a kiegyezés megszavazását eléri. Nálunk pedig az önálló vámterület eszméje mindinkább terjed olyan körök, amelyek attól eddig elzárkóztak: teljes lelkesedéssel és odaadással állanak programunkj ezen része mellé; ilyen körülmények között okvetlenül gondoskodni kellett bármi áron is olyan eszközökről, amelyekkel a nemzet két nagy vágyának, a katonai nemzeti követelések felé való haladásnak és a gazdasági önállóság felé való törekvésnek útját állhassa a hatalom. Erre pedig módot csak a házszabály szét tépése, tűzbe dobása nyújthatott.

T. polgártársaim!

A trónbeszéd által is kiemelt békés munkálkodás idejében a parlamentbe egyszerűen csak, — mint derült égből a villámcsapás — lesújtott az ugrai levél. Ebben körvonalozza a kormányelnök, hogy miként akarja aházatszabályokat revideálni. Azok az alapeszmék, amelyek ebben foglaltak egytől-egyig olyanok, hogy mi azokat magunkévá nem tehetjük; nem arról van most szó, hogy a ház tanácskozási rendjének az idők folytán szerzett tapasztalataink szerint való módosítását megakadályozzuk; az ellenzék és a függetlenségi és 48-as párt czélszerű módosításoktól vissza nem riadt soha. Szívesen bozzájárok, hogy e költségvetési vitákat rövidítsük, természetesen a szólásszabadság sérelmenélkül, azonban azok az eszközök, amelyeket magának követel a kormány, hogy a képviselőket, a szónokokat karhatalommal kivethesse, a kisebbség megrendszabályozhassa és a nemzeti ellenállásnak Magyarországon az uralkodóházzal szemben egyedül lehetséges módját megakadályozhassa, azok az eszközök olyanok, hogy megvakításukhoz a függetlenségi párt hozzá nem járul soha. (Lelkes éljenzés és taps).

Felvettük a harcot és felhangzik velünk szemben a vád, hogy mindjárt a legelső pillanatban megakadályozunk minden módosításra irányuló törekvést; ez nem igaz t. polgártársaim! Azt mondja a kormány, hogy miért nem akartunk a 21-es bizottságban résztvenni. Azért, mert gróf Tisza István ragaszkodott az ugrai levél feltételeihez s csak látszólag volt hajlandó egyetlen egy concessiót tenni, mikor a vita bezárás eszméjét, az ugynevezett chlotürt az ujonczjavaslatra vonatkozólag elejtette, de hozzátette, hogy csak ebben a mai helyzetben teszi ezt az engedményt, jövőre nézve fenn tartja magának erre vonatkozó kívánságait is.

Azonban T. Polgártársaim! mi a házszabályok czélszerű és indokolt módosításától egyáltalában nem zárkoztunk el. Hajlandók voltunk arra és fel is ajánlottuk a kormánynak, hogy pártközi bizottságban kész részt venni a függetlenségi és 48-as párt, ezt azonban a kormányelnök mereven visszautasította; Ebből kö-

vetkeztethetnek önök azonsötét tervekre, melyek az ő világos látását elhomályosították. Mert, hát vajjon a házszabály t. polgártársaim! csak a többség jogait biztosítja? Távolról sem. A törvényalkotásban a többségnek uralmát el kell ismerünk, ezt az uralmat semmi más, mint a létező törvények szentsége nem korlátozza — De a házszabályok kérdése egészen más tekintetek alá esik, — mert ezekben van a kisebbség védelme; ezt pedig a többség zsarnoki szeszélyétől, gyakran zsarnoknak engedelmeskedő készségtől semmi körülmények között függővé tenni nem lehet. Valahányszor a képviselőház a házszabályokat módosította, az mindig pártközi uton történt, így a kormányelnök akaratával szemben az ellenzéknek most is kötelessége volt minden rendelkezésére álló eszközzel a nemzetet fenyegető nagy veszedelemek elhárítására törekedni.

A 21-es bizottságot pedig nem ilyen alapelvek szerint akarta a kormányelnök megalkotani, hanem többség rideg elve szerint. Így abban az ellenzék 7 legelőbb 8 taggal lett volna csak képviselve. Kétségtelen tehát, hogy az ugrai levélben, előirt módon lett volna a házszabály megalkotva. Ebben mi nem egyezhettünk bele s nem fogunk a jövőben sem. (éljenzés)

Azt mondhatná valaki, hogy hiszen a házszabályok módosítása, nem olyan fontos dolog; Tisza István magyar ember (Abczug) alkotmányosan gondolkozó államférfi (Abczug) T. polgártársaim! Ha volna olyan optimista, aki hajlandó mindezeket még a történetek után is elismerni, az emlékezzék vissza a mult tanúságaira; jöhet egy még kevésbé alkotmányos miniszterelnök, — következhetik olyan király, amilyen igen sok volt már ennek a dynastiának tagjai között. Mind ezt mi jól átgondoltuk, és ezen átkos terv felmerülésének első pillanatában megfogattuk, hogy ami erőnkől telik mindent megteesszünk annak keresztülvitele ellen. (éljenzés)

Mikor látta gr. Tisza István (Abczug), hogy a mi elhatározásunk mily erős, hogy azt rendes eszközökkel meg nem törheti, akkor elkövette a képviselőház elnöke azt a tettet, amelyet én magyar igazságszeretettel másnak, mint példátlan gatszagnak, nem nevezhetek (Éljenzés). Megtörtént a november 18-iki gyalázatos árulás; — és mikor ez megtörtént, akkor Tisza István gróf a király szájába adja azt a nyilatkozatot, hogy a házszabályrevízió következtében olyan parlamenti állapotok állván elő, melyek a rendes tanácskozást lehetlenné teszik, kikerülhetetlen, hogy a nemzetre apelláljon a korona, s a nemzet akaratának megnyilatkozása végett elrendelte a választásokat.

A nemzetet mi is bírónak ismerjük el, azonban nyilvánvaló, hogy 1903 decz. havában miért kötöttük ki a kormány részéről a rendkívüli eszközökkel folytatott harcz abban hagyásáért, hogy az új országgyűlés az új választási törvény szerint alakíttassék meg, — azért, mert mikor 1848-ban az akkori politikai nemzetet képező nemesség, hagyományos bölcsességével a maga előjogairól lemondott és az egész nemzetet különbség nélkül bevette az alkotmány sáncaiba; akkor a választópolgárok száma körülbelül 800,000 volt, és máig, 57 év alatt t. polgártársaim, ez a szám semmi esetre sem szaporodott olyan mértékben mint azt

várni és remélni lehetett volna; — a nemzet életében olyan fontos kérgésben a választói jogok szabályozása 57 év alatt semmiféle tejlődés be nem állott.

Különösen azt látjuk, hogy a kis számú alig 1 millió választópolgár közül nagyon sok a kormánytól függő helyzetben van, nem remélhetjük tehát azt, hogy a választók mostani létszáma képviselhesse a magyar nemzet igaz kívánságait. Ezért követeltük mindig a választói jog kiterjesztését, mert csak így nyilatkozhatik meg a nemzet valódi akarata.

Ha a trónbeszéd a mostani helyzetet olyanak tartja, hogy felette a nemzet akaratát, véleményét nyilvánítsa, meg kellett volna ezt előzni a választási reformnak, hogy meglegyen a mód a kétségtelen közvélemény megnyilatkozására. De előbb elköveték nov. 18 ikát, s azután kérdezik meg a nemzetet, hát mi igazság van ebben, az ilyen eljárás nem a legálmokabb hitesség-e?

Mert ha nem hiányzik teljesen az őszinteség ebből az álláspontból, ha meggyőződése az gr. Tisza Istvánnak, hogy a házszabályt revideálni kell és ha ezt a kérdést a nemzet itélete alá tartozónak véli, kötelessége lett volna a nemzet itéletét a tett elkövetése előtt megkérdezni. T. polgártársak! Mindezt nem tette, hanem királyi szónak törvénybe ütköző nyilatkozatával minket szétkergetett. Mi pedig ide jöttünk az országgyűlésről önök elé, beszámolni, sáfarkodásunkról és kérni az önök itéletét. (Éljenzés) De amint én önöket ismerem, azt remélem, hogy vissza is megyünk oda. (Ugy van! Ugy van!) Az önök megtisztelő bizalma úgy találta, hogy az én igénytelen, szerény működésem nem olyan volt, amely méltatlanná tett volna ennek a bizalomnak további megadására épen ezért kegyesek voltak engem a II ik kerületben újból képviselőjelöltként felléptetni. (Éljenzés)

En hálás köszönettel hajlok meg az önök akareta előtt, ha úgy akarja a magyarok Istene, úgy ez eddigi kitarással, elvhűséggel elfoglalom újból a törvényhozásban azt a helyet, mely Önöket a nemzet tanácsában megilleti. T. polgártársaim! Az én pártom a függetlenségi és 48-as párt a győzelem útján halad előre. Megszaporodott táborral, megnövekedett erővel hirdetni fogjuk, hogy nem házszabály revízió kell nekünk, hanem kell független magyar hadsereg, önálló magyar vámterület, önálló magyar pénzügy, a szabadságjogoknak kiterjesztése, a nép jólétét biztosító adópolitika, a szegény iparos osztály felsegélyezésére alkalmas iparfejlesztő politika és az igazságügyi reformok egész sorozata amit rutul cserben hagyott ez a kormány, mint minden egyebet, ami a nemzet jövőjére nézve üdvös, alkotás tervben volt. És kell hamisítatlan szabadelvű magyar politika!

Hiszen felteszik-e önök én rólam, aki önök között nőttem fel, akit igazán a magyar nemzet világra szóló politikai érettségének és elfogulatlanságának élő bizonyosságául tisztelt meg a legnagyobb polgári kitüntetéssel, hogy én a szabadelvűség erzméjéhez hűtlen, hitehagyott iegyek. Soha! (Lelkes éljenzés). Hazug az a vád, alávaló rágalom, mintha a függetlenségi és 48 as párt, — bármennyire megnövekedvén is — a szabadelvűségtől

eltántorodhatnék, amelyet mi mindannyian felemelt fővel, egyhangú tiltakozással fogunk visszaverni. Én, t. polgártársaim, végeztem. Szerettem volna még sokról beszámolni. Hogy nem tehettem, nem én vagyok az oka, hanem az a rendszer, az a hatalom, amelynek legengedelmesebb, legalázatosabb, legkészségesebb szolgálója gróf Tisza István. (Abczug)

Ezelőtt 3 évvel szegényen mentem el önök közül. A politikai pálya nekem kincseket nem adott: szegényen jöttem vissza önök közé, t. polgártársaim. Egyetlen nagy kincsem az önök bizodalma; most ezt támadják meg; kérem önöket, ne fesszának meg ettől, hadd élhessek én azzal szeretett szülővárosom javára, imádott hazám függetlenségének kivívására. (Hosszantartó, lelkes éljenzés és taps, felkiáltások: Éljen dr. Bakonyi Samu! Szónokot számosan üdvözlök.)

Oriási lelkesedésbe hozta a nagy ember tömeget Bakonyi hazafias beszéde. Csak percek múltán tudott szóhoz jutni Márton Imre ki meleg köszönetet mondott a képviselőnek a beszámolásért, a választóknak pedig a megjelenésért. Végül indítványozza, hogy Kossuth Ferenczet a népgyűlés táviratban üdvözlje. Nagy lelkesedéssel fogadták el Márton indítványát. A távirat szövege a következő:

Kossuth Ferencz vezérlő bizottsági elnök urnak

Budapest
Függetlenségi Kör,

Szakadatlan, fárasztó s áldásos munkájukhoz kitartó erőt, egészséget és sikert kíván a dr. Thaly és dr. Bakonyi beszámoló s egyuttal programbeszédének meghallgatására egybesereglett népgyűlés nevében.

Dr. Bacsó, jegyző. Márton, elnök.

A népgyűlés lelkes hangulatban a Kossuth nótá hangjai mellett oszlott szíjjel.

SZINHAZ.

Heti műsor.

Hétfőn „Hajduk hadnagya“, operett (A bérlet).

Kedden „Casanova“, operett (B bérlet).

Szerdán „A drótos tót“, operett (C bérlet).

Csütörtökön „Bernd Róza“, színmű (A bérlet).

Pénteken „Heidelbergi diákélet“, vígj. (B bérlet).

Szombaton „Az emigráns“, színmű (C bérlet).

Vasárnap két előadás, délután „Lőcsei fehérasszony“, tört. színmű, este „János vitéz“, énekes színmű (premier bérletszűnet).

Bernd Róza.

Dráma öt felvonásban. Irta: Hauptmann Gerhardt. Fordította Hevesi Sándor.

(Ujdonság.)

A német drámairodalom ezidőszent legkiválóbb mestere Hauptmann Gerhardt tegnap ismét felvonult a debreczeni színpadon. Nem ismeretlen a mi színpadunkon. A „Takácsok“ szenzációs sikere, „Crampton mester“, melyet Ujházy remek és páratlan alakítása még nagyobb sikerhez juttatott, nálunk mindenkor szívesen látott darabok.

A német mester darabjai a társadalomból kerülnek elő, onnan meríti merész

és némelykor különös problémáit, melyekkel az erkölcsöket bolygatják fel, hol pedig a társadalmi rendet igyekeznek felforgatni. Épen e merész tárgyai miatt sokaknál visszatetszést keltenek, de mindenkor, ha egy-egy ilyen tárgy. darabja előkerül, szenzációszámba megy és sikerük is szenzációs.

Teguap színrehozott darabja „Bernd Róza“ rendkívüli és színpadainkon kissé szokatlan tárgyánál és meséjénél fogva bizonyára megütközést fog kelteni, de ha nézzük és figyelembe vesszük a jellemzés bensőségét és azt a kiváló lelkiismeretet, melyet egyes alakjainál tapasztalunk, lehetetlen, hogy az igazi elragadtatás hangján ne emlékezhessünk meg „Bernd Róza“-járól is.

Ezek mellett kiváló sajátja a darabnak az eredeti, ugyszólván modoros dialektus, melynek előadásában Hauptmann művész.

A dráma mesészővése nem bonyolult a cselekményeket nem bogozza össze. Egyszerű, pár szóval elmondható.

Bernd Róza szereti Flammet, aki vonzódik hozzá. De nemcsak Flammal van viszonya, hanem Streckmannal is, kit azonban lelkéből gyűlöl, de akihez csak azért jár, mert fél, hogy az felfedezi Flammal való viszonyát öreg apjának.

Róza mindkét viszonytól szabadulni akar és pedig azért, mert Flamm — mivel nő — nem veheti el, a másiktól pedig mert utálja. Ilyen helyzetben hallgat apja szavára és férjhez akar menni apja által rég kiszemelt vőlegényéhez Kell Ágosthoz, aki föltétlenül elveszi bűnös-től és születendő gyermekestől, akinek Flamm az apja.

Flamm nem bánja, de Streckmann követelődzik és mert a leány elutasítja, összevész vőlegényével, kinek verekedés közben egyik szemét kiveri. E közben a leányt sem kiméli és szemébe vágja aljaságát.

Az öreg Bernd nem hiszi el, hogy leánya rossz. A bírósághoz megy becsületet keresni, ahol leánya hamisan esküszik és a hamis eskü már-már kipattan, de az öreg fentartja a vádat. A szerencsétlen leány nem bírja elviselni a lelki gyötrelmeket, épen akkor szüli meg és megöli gyermekét, mikor a zsandárok keresik, kiknek bevallja bűnét.

A földi bíró keze azonban nem sujt le rá, mert a nagy lelki izgalmak következtében megőrül.

A darab nehézkesen indul, de később mindjobban fokozódik és gyorsan végződik. A darab kiválóságát ez is jellemzi és a környezet. ezzel kapcsolatosan a népismeret, melylyel a szerző azt bizonyítja, hogy ismeri a népet, mintha örökkön közöttük élt volna.

Az előadás gondos, mintaszerű volt. A főszereplők, különösen Jeszenszkyne, ki legszebb estéi közé sorozhatja tegnapi szereplését, — Sebestyén, Palágyi, Csontos, Arday és Csiky bebizonyították, hogy ambícióval készültek szerepeikre.

A rendezés és a fényes kiállítás Makó jóízűségét és elismerést érdemlő törekvő munkálkodását dicséri.

L. J.

REGÉNYOSARNOK.

Holdvilág és Piroska.

Irta: Kóbor Tamás.

Kaczagásra ébredt, Piroska költögette.

— Kelj föl már, vár az uzsonna.

Elszégyelte magát, hogy aludt, holott teljesen frissnek hitte magát. Hirtelen föl-kelt és ment uzsonnálni.

Az ő sejtett szivbaja egészen kiesett emlékéből. Homályosan, mikor egy-egy pillanatra magára eszmélt, keresett magában valamit, az okot, amelyért ő nem tudott enni, nem tudott aludni s melyért ide küldték. De mielőtt az emlék teljes tisztaságában megjelenhetett előtte, megcsendült a Piroska kaczagása s a jó kövér néni szótalan mosolygással rakta teli a tányérját, minden elmúlt, mint a futó felhő.

— Még asztalnál ültek, midőn a kutyák haragosan ugatni kezdtek, lódobogás hallatszott a kövecses uton, majd egy vidám férfihang hangos kiáltása:

— Hé Búszke, hé Tisza, kuss, különben közetek csördítek! S benyitott egy fiatalember zöld vadászkalappal, kamásli-san, sarkantyusan.

— Jó napot, jó napot! — kiáltotta, de meglátva Holdvilágot, hirtelen meghajolt s udvariasan elébe járult.

— Demjén István. Aztán ismét vidáman, vidékies hanyagsággal és bizalmas-sággal kopogtatja meg Piroska kezefejét.

— Mit csinálunk ma? Piroska elkapta kezét s elfordult tőle.

— Ki-ki a maga dolgát, — szólt durcúsan. Gyere Holdvilág, mi ketten kikocsizunk. Tudsz-e hajtani? Megtanítlak hajtani.

(Folyt. köv.)

VÁROSI SZINHAZ.

Folyó szám 114. Bérlet 86-ik szám (A)

Ma hétfőn, 1905. évi január hó 9-én:

A lőcsei fehér asszony.

Énekes történeti színmű 7 képben.

Holnap, kedden, 1905. évi január hó 10-én:

CASANOVA.

Regényes nagy operette 3 felvonásban.

1 liter

Borhegyi borviz

8 krajczár,

mely kitűnő, üdítő egészséges ital, kapható

Máyer Jenőnél

előbb

Geréby Fülöp utódai Debreczen.

Üveg betét 4 krajczár.

Apró hirdetések.

KÜLÖN BEJÁRATU, butorozott szoba Széchenyi-utca 20. számú háznál kiadó.

1847.—1904. G,

Eladó akáczfák.

A debreczeni ref. egyház tulajdonát képező az ugynevezett szegények malma telke után eső föld, területe megye vonalási a nagy Czuczába, a mátai utszelen, a Burai András volt tanyája mellett mintegy 80 darab 20—22 éves élő akáczfa részletenkint árverési eladása elrendeltetvén, az árverés folyó hó 12-én azaz csütörtökön délelőtt 11 és 12 óra között a föld területén fog megtartatni.

Debreczen, 1905 január 7.

Otrokosi Végh János,

debr. ref. egyház g. zd. gondnoka

Ugy tényleges, mint

tartalékos tisztiek

a legelegánsabban és szabályszerűen a legjobb kivitelben szereltetnek fel,

Prelovsky András

elsőrangú katonai és polgári szabó üzletében

Debreczen, Kossut-utca 4. szám.

A dr. Borsos-féle

Hajszesz és Hajkenőcs

biztosan megszünteti a haj hullását, a hajvégek megtörését, a haj elmolyosodását. Teljesen ártalmatlan. — Elősegíti a haj növést és annak színét nem változtatja meg.

1 üveg Hajszesz ára 1—2 kor
1 tégely Hajkenőcs ára 1 kor.

Kapható:

MIHALOVITS J.

gyógyszertárában

DEBRECZEN,

Főtér 31. szám.

Választási zászlók

tollak s jelvények

a leggyorsabban és legolcsóbban

„B O C S K A Y”

zászlógyárnál,

Debreczen, Hunyadi-utca 5. sz

Bejárat a Barna-utczáról.

Új asztalos és épületfa kereskedés.

Van szerencsém a nagyérdemű közönséggel tudatni, hogy Debreczenben, a Postakertben, Falk Ármin és Tsa kefégyára mellett

asztalos- és épületfa raktart

nyitottam, ahol is asztalosoknak, építézeknek, ácsoknak, kerék- és kocsigyártóknak stb. a legkiválóbb anyagot tartom raktáron.

Különösen ajánlok faragott- és fűrészelt épületfát, deszka, lécz, zsindely- és gömbfákat.

Rendkívül előnyös összeköttetésem azon kellemes helyzetbe, juttatnak, hogy kívánalmaknak legjobban megfelelhettek.

Megrendelések elfogadtnak a telepen (Falk Ármin és Tarsa kefégyára mellett) és Simonffy-utca 55-ik szám alatti lakáson, valamint telefon utján 386. szám alatt (kérem e telefon számot jól megfigyelni.)

Tisztelettel

BETTER IGNÁCZ, épületfa és deszka kereskedő.

Választási zászlók és tollak

olcsóbban, mint bárhol

HOFFMANN és KRONOVITZ

nyomdájában

DEBRECZEN, Piacz-utca 49. szám

kaphatók.

— Árjegyzék kívánatra azonnal küldetik. —
Expediálás naponta.